

MODEL VSEOBSEŽNEGA VARNOSTNEGA SODELOVANJA V ŠVICI

Swiss comprehensive security co-operation model

Uroš Svete * UDK 351.741:796.332.093.1(494)“2008”

Povzetek Abstract

Poleg spremenjenega svetovnega strateškega in varnostnega okolja ter notranjih družbenih sprememb v številnih državah nedvomno tudi množični dogodki pomenijo poseben izziv sodobnemu celovitemu razumevanju področja varnosti. Pri tem ne mislimo samo na politične in gospodarske dogodke (kakor je npr. svetovni gospodarski forum v Davosu), temveč tudi na najpomembnejše športne prireditve. Menimo, da je z varnostnega vidika še posebej težko izpeljati olimpijske igre ter svetovna in evropska nogometna prvenstva, ki so se že v preteklosti izkazala kot varnostno zelo problematična. Zato je v članku predstavljen varnostni načrt, ki so ga v Švici razvili za evropsko nogometno prvenstvo EURO 2008, nedvomno eni največjih javnih prireditev. Sodobni trendi, povezani z novim načinom javnega spremljanja tekem na ulicah in trgih (angleško *public viewing*), dnevne migracije podpornikov nastopajočih ter migranti, ki zlasti ob takih prireditvah okrepijo svoje čustvene vezi z izvorno domovino, vsekakor dodatno otežujejo delo varnostnih služb. Države gostiteljice tovrstnih prireditev se namreč bojijo, da se ne bi spremenile v »bojišče«, na katerem bi sodelovali njihovi državljani (ali priseljenci) različnih porekel in trenutni obiskovalci, ki so na dogodek prišli brez vstopnic. Po drugi strani nas zgodovina uči, da so množične prireditve, ki jih spremljajo številni novinarji, zelo primerne tudi za teroristične napade (spomnimo se samo dogodkov na poletnih olimpijskih igrah leta 1972 v Münchnu, 1996 Atlanti, pa tudi v Berlinu pred začetkom svetovnega prvenstva 2006). Glede na celovitost dogodka je zato nujno, da se država prirediteljica nanj zelo dobro pripravi, hkrati pa aktivira vse razpoložljive zmogljivosti instrumentov obvladovanja kriz. V tem smislu je tovrsten dogodek tudi odličen preizkus sposobnosti države, kako vključiti sistem zaščite in reševanja (gasilce, civilno zaščito, tehnične reševalne službe), sile notranje varnosti ter zasebna

Nearby modified geopolitical and strategic as well internal social changes in mass (public) events play an especially important role within the comprehensive security model. In this sense we do not only think about important political and economic events but also about sport matches such as football championships or the Olympic Games. Therefore we decided to present Swiss security preparations developed before and carried out during the EURO 2008 championships. Modern trends in sense of watching sport events, public viewing, the daily migration of fans and immigrants who strengthen their emotional bonds with former native countries (this problem could occur when these countries are playing against each other) are just some of new threats that have to be treated, not to mention how appropriate such media events are for terrorism tactics. We still remember incidents in Munich, Atlanta or even in Berlin 2006. Therefore there is no doubt mass events are a nightmare for all security personnel. So it is unavoidable for every modern country to make very good preparations where every possible security instrument has to be taken into account. On the other hand such events could be also treated as good indicators for measuring security capabilities of the state as well its readiness to integrate different security institutions into one unified

* Ministrstvo za okolje in prostor RS, ARSO, Vojkova cesta 1 b, Ljubljana, gregor.vertacnik@gov.si

varnostna in svetovalna podjetja (javno-zasebno partnerstvo) v organiziranje tako velike prireditve. Namen članka je torej predstaviti varnostni načrt v Švici za že omenjeno prireditev ter ga na podlagi primarnih in sekundarnih analiz tudi kritično ovrednotiti. Ob tem se seveda zastavlja vprašanje, koliko, če sploh, je mogoče tovrstne tuje izkušnje vključiti v slovenska varnostna in konceptualna razmišljanja.

entity. This is especially the case when we are thinking about the differences between fire fighting, civil protection and rescue services as well private security companies.

Uvod

Čeprav za Švico ne moremo trditi, da z velikimi in množično obiskanimi prireditvami nima izkušenj, pa je tudi za njen varnostni sistem in družbo v celoti lanskoletno evropsko prvenstvo v nogometu predstavljalo povsem nov izziv. Švicarska mesta Basel, Bern, Ženeva in Zürich so namreč poleg štirih avstrijskih mest gostila največje tekmovanje stare celine, pri čemer je treba dodati, da so potovanja navijačev, uveljavljena na svetovnem prvenstvu v Nemčiji 2006, predstavljala povsem novo varnostno razsežnost. Če pustimo ob strani družbene razsežnosti nogometne igre, ki naj bi bila v nekaterih primerih odgovorna tudi za izbruh vojn¹, ne moremo mimo dejstva, da so danes velike športne manifestacije predvsem tudi politični, gospodarski, novinarski in nenazadnje varnostni dogodek. Povsem enako lahko trdimo tudi za EURO 2008, ki je v Švici zahteval »mobilizacijo« celotnega varnostnega sektorja, prav tako pa sta na ozemlju Švice delovali tudi nemška in francoska policija (prva v Baslu in Zürichu, druga v Ženevi in Bernu). Čeprav tovrstna sodelovanja v Švici niso nekaj novega, pa lahko že na tej točki poudarimo, da je bil bistveni del varnostnih dejavnosti na meddržavni ravni sodelovanja, poleg sodelovanja v okviru Švice (kakor bomo videli pozneje, so bili nosilci varnostnih priprav kantoni, zveza pa je imela samo pomožno vlogo) in sodelovanja z zasebnimi varnostnimi podjetji, ki so predvsem pomagala vzdrževati javni red in mir na stadionih ter posebnih delih mest (*Fan zones*), kjer so bila organizirana javna spremljanja nogometnih tekem za tiste navijače, ki so na prizorišče prišli brez vstopnic. Gledano s teoretično konceptualnega zornega kota je bil projekt EURO 2008 gotovo eden največjih izzivov varnostnega sodelovanja, ki so ga v Švici razvili po koncu hladne vojne. Z današnjim skorajda že enoletnim premislekom o dogodku lahko nedvomno rečemo, da je nov pristop k zagotavljanju varnosti pokazal svoje prednosti predvsem pri preprečevanju (v osrednjem delu članka bomo opisali tudi pristop 3D), njegove učinkovitosti ob varnostnih izgedih pa na srečo ni bilo treba preskušati. V nadaljevanju bomo zato najprej na kratko opisali načrt varnostnega sodelovanja in njegovo izvedbo na prvenstvu EURO 2008.

Današnji varnostno-politični načrt varnostnega sodelovanja

Varnostno politično poročilo 2000 (Sicherheitspolitischer Bericht 2000), ki sta ga zvezni svet in vlada sprejela leta 1999, je izpostavilo **varnost s sodelovanjem (Sicherheit durch Kooperation)**. Ta varnostni načrt se je uveljavil vsebinsko in terminološko, pri čemer je treba poudariti, da gre za razumevanje zagotavljanja varnosti v najširšem smislu, kar je mogoče doseči le s širokim sodelovanjem zvezne države s tujino in znotraj države med občinami, (policijskimi) konkordati in kantoni. Čeprav je ta načrt več kakor uspešno nadomestil totalno obrambo iz časov hladne vojne, pa se v zadnjih letih kljub temu povečujejo pritiski, da bi vlada sprejela novo varnostno poročilo, kajti zlasti del, ki se nanaša na ogrožanje, bi bilo treba posodobiti. V ozadju je seveda tudi »Entwicklungsschritt 2008/11« ali program razvoja vojske, ki ga je zvezna vlada utemeljila prav na novih varnostnih grožnjah. Spor je tudi v tem, da mnogi, zlasti bolj tradicionalistično usmerjeni, ocenjujejo spremembe v skladu z načrtom Armee XXI kot preveč temeljite, kajti švicarska vojska naj bi se v 21. stoletju še dodatno zmanjšala. Pri tem je posebej sporno dejstvo, da se je švicarska vojska odpovedala pripravljenosti na obrambo pred velikim konvencionalnim napadom.

Če torej glavni namen in vsebina načrta nista sporna, pa ni enotnosti glede predlagane stopnje sodelovanja s tujino, predvsem z Natom in Evropsko unijo.

¹ Pri tem ne mislim samo na Latinsko Ameriko, kajti tudi nasilje ob razpadanju nekdanje Jugoslavije se je najbolj in najprej izrazilo prav na nogometnih stadionih. Medtem ko je bil v Latinski Ameriki izid nogometne tekme med Hondurasom in El Salvadorjem povod (nikakor ne vzrok) za t. i. nogometno vojno (La guerra del fútbol), pa je nasilno vedenje nogometnih navijačev v nekdanji Jugoslaviji nakazovalo krvav razpad države. Ob tem je pomembno tudi dejstvo, da so obveščevalne in varnostne ter tudi novonastale politične elite zelo spretno manipulirale z navijači, ki so kmalu bojevanje na nogometnih tribunah zamenjali s pravim oboroženim nasiljem, predvsem na Hrvaškem in v Bosni in Hercegovini. Očitno je torej, da imata nogomet in (ne)varnost ali spopadi več skupnih točk, kakor kaže na prvi pogled.

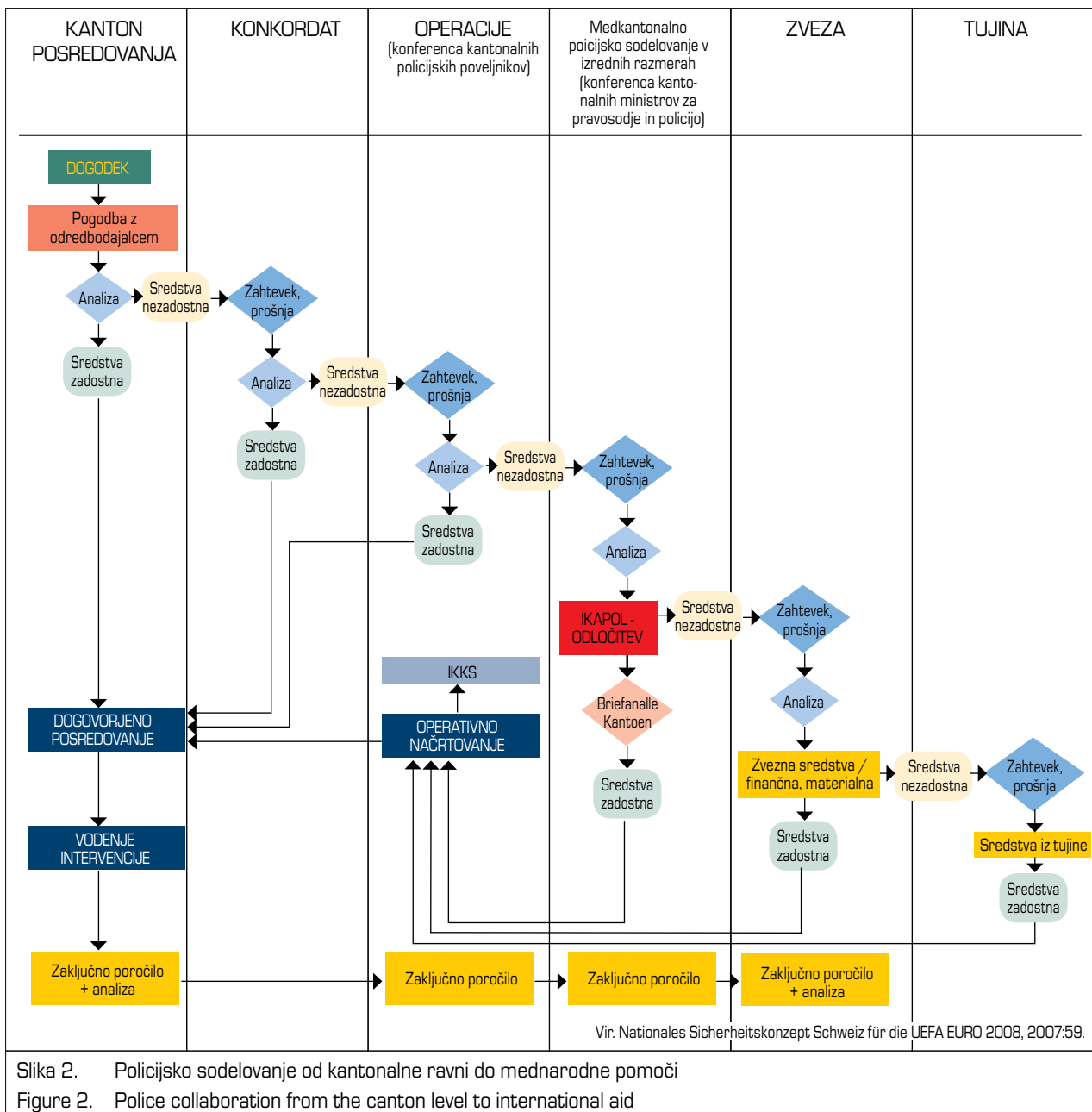

Slika 1. Grafični prikaz varnostnopolitične strategije »varnost s sodelovanjem«
 Figure 1. Graphic image of the Political Security Strategy of Security with co-operation

Vsekakor lahko rečemo, da sprejeti **varnostni načrt s sodelovanjem** (torej zagotavljanje varnosti s povezovaljem vseh razpoložljivih družbenih virov, ki svojo vlogo opravljajo predvsem preko svojega rednega dela) dejansko pomeni tudi **prehod švicarskega načrta totalne obrambe v načrt kriznega upravljanja in vodenja**. Ta sprememba v sistem kriznega upravljanja je potekala in še poteka na treh ravneh. **Prva raven je sprememba nacionalnega sistema**, za katero podlago predstavlja varnostno politično poročilo 2000 (Sicherheitspolitische Bericht 2000). Pri tem je treba poudariti, da so v Švici načrt kriznega upravljanja začeli uvajati iz več razlogov. Tudi v Švici so prišli do spoznanja, da je moderna civilizacija izpostavljena vedno več grožnjam, ki lahko povzročijo velikansko škodo, kajti danes grožnje niso več usmerjene zgolj v en družbeni podsistem, pač pa imajo zaradi prepletenosti sodobnih družb navznoter in navzven veliko večje posledice. Zato je logično, da je moderna civilizacija vse občutljivejša na naravne in človeške grožnje, ki so lahko namerne ali nenamerne. Najpomembnejši razlog, ki je pripeljal do uvajanja

pristopa kriznega upravljanja, so novi viri ogrožanja v varnostno političnem poročilu (širjenje orožij za množično uničenje, organizirani kriminal, terorizem in nasilni ekstremizem), zoper katere je znotraj švicarske države mogoče uporabiti le malo delov nacionalnovarnostnega sistema (pa še to večinoma policijske), čeprav je decentralizacija švicarskega nacionalnovarnostnega sistema nekoč pomenila prednost. Zato je prevladalo spoznanje, da je v zagotavljanje pripravljenosti za omejevanje in obvladovanje tovrstnih groženj nujno vključiti tudi druge družbene zmogljivosti. Torej so sodobne grožnje in sodobna družbena povezanost najbolj vplivali na drugačno zagotavljanje varnosti, zlasti v vsebinskem smislu, kajti v Švici so načrt totalne obrambe in kriznega upravljanja vedno razumeli kot medsebojno sodelovanje različnih družbenih podsistemov na vseh ravneh, ki so lahko (ali so morali) prispevali k stabilnosti in varnosti Švice.

Zato je logično, da lahko v Švici ugotovimo določeno stopnjo povezanosti med prejšnjim in sedanjim

načrtom ne glede na dejstvo, da so v reformi v 90. letih prejšnjega stoletja ukinili posebne vodstvene organe prejšnjega načrta (štab, svet in osrednje koordinacijsko telo za celovito obrambo), naloge pa prenesli (ne brez težav) na upravne organe različnih ravni. Očitno je, da so v Švici varnostno prizadevanje v nasprotju z nekaterimi drugimi državami še dodatno decentralizirali, vsi poskusi povezovanja varnostnih dejavnosti po zgledu ZDA in morda tudi Nemčije pa so propadli. Seveda pri tem niso ukinili zvezne koordinacije. Kot primer lahko navedemo nacionalni koordinacijski štab NAKOS.CH (der Nationale Koordinationsstab Schweiz), ki so ga za potrebe evropskega prvenstva oblikovali v začetku leta 2007, sestavljen pa je bil interdisciplinarno in je združeval vse državno-upravne ravni (od občine do zveze), prav tako pa so bili vanj vključeni predstavniki najpomembnejših varnostnih podjetij.

Druga raven je kantonalna in občinska, kjer je bilo treba ponovno vzpostaviti varnostne organe. Ko je namreč leta 1990 komunistična nevarnost iz vzhoda izginila (treba je vedeti, da Švica kljub svoji nevtralnosti po drugi svetovni vojni nikoli ni videla resne grožnje v zahodnih državah in zvezi Nato, pač pa le v obliki širjenja komunistične ideologije in sovjetskega vpliva), hkrati pa so imeli težave tudi z državnimi financami, so kantoni in občine že omenjene vodstvene štabe celovite obrambe brez nadomestila skoraj vse po vrsti ukinile. Od leta 2001 naprej se niso več mogli izogibati dejstvu, da vsi mogoči primeri velikih groženj potrebujejo priprave. Zato so številni kantoni in občine ponovno vzpostavili ali imenovali **vodje priprav** (seveda tudi za EURO 2008), ki bi v primeru potrebe sodelovali v vodstvenem ali kriznem štabu. Koordinacijo tovrstnih dejavnosti najpogosteje izvaja policija ali redko tudi civilna zaščita, katerih trenutni poveljnik deluje kot vodja intervencije, izmed osebja policije ali civilne zaščite

pa določijo tudi vodjo štaba. To je smiselno še zlasti zato, ker varnostnopolitično pomembne velike dogodke v času obravnava predvsem policija, ki je glede sil in zmogljivosti zelo omejena in še zlasti v dolgih posredovanih in dejavnostih zelo odvisna od podpore civilne zaščite. Vojaška pomoč se v zadnjem času tudi v Švici vse bolj vključuje v zadeve notranje varnosti (sile švicarske milice varujejo nekatera veleposlaništva, ki so varnostno najbolj občutljivejša, prav tako pa je švicarska milica sodelovala z osebjem in tehnologijo pri podpori projekta EURO) (pogovor z Martinom Jäggijem, 2008; Intervju z Eugenom Thomannom, 2008).

Ne glede na opisani sistem kriznega upravljanja se njegov organizacijski vidik ali model komaj nakazuje. Še zlasti zato, ker se zvezna država ali raven omejuje na pomoč v izobraževanju za vedno honorarne vodilne funkcije. Zato lahko rečemo, da novi organi delujejo kot **krizni štabi**, pri čemer se včasih štab in smer delovanja združujejo. Čeprav so se že omenjenih sprememb lotili sistematično, so šele priprave in zagotavljanje varnosti na evropskem prvenstvu v nogometu EURO 2008 doslej precej mlačne procese opazno spodbudile, kar je poleg gospodarske ena največjih koristi omenjenega dogodka.

Tretja raven načrta varnost s sodelovanjem je tudi za Švico popolna novost. Gre namreč za **vklučevanje zasebnih varnostih akterjev/podjetij v nacionalno-varnostni načrt**. Zaradi zadržanega odnosa Švice do mednarodnih konfliktov omenjene akterje angažirajo predvsem za notranjo varnost, saj je v Švici vse večje breme na silah notranje varnosti, ki so v izključni pristojnosti kantonov. Zveza ima namreč zgolj vlogo določevalca norm, prav tako pa tudi predpisuje izobraževanje in urjenje, ki se nato izvaja na kantonalni ravni. Tak sistem pomeni, da glede na velikost in premožnost kantonov obstajajo razlike med njimi, tudi kar zadeva sile notranje varnosti. Zato je prav velik dogodek, kakor je za Švico nedvomno bilo preteklo evropsko prvenstvo v nogometu, spodbudil vključevanje zasebnih akterjev na področju varnosti. Varnostna podjetja ne zagotavljajo le operativno-taktičnega varovanja, temveč se vse bolj ukvarjajo tudi s svetovanjem in usposabljanjem na področju varnosti, prav tako pa veliko pozornost namenjajo preprečevanju varnostnih groženj. Seveda so zveza, kantoni in občine ohranili svoje pristojnosti, vendar se je njihovo delovanje bistveno prilagodilo konkretnim varnostnim problemom (pogovor z Martinom Jäggijem, 2008; Intervju z Eugenom Thomannom, 2008).

Zato lahko rečemo, da je krizno upravljanje v Švici izrazito projektno zamišljeno, prav tako pa je načelo postopnosti uporabe sil dodelano do potankosti. Dober primer za to je nedvomno policija, ki je sicer v pristojnosti kantonov, vendar pa se, kakor kaže shema spodaj, lahko aktivirajo mehanizmi usklajevanja in pomoči ob večjih dogodkih. Tako kantoni, zlasti manjši in z manj viri, oblikujejo konkordate, to je skupne zmogljivosti s sosednjimi kantoni², če vrsta dejavnosti to zahteva. Na naslednji stopnji sodelujejo konkordati med sabo, nato se aktivira zveza z lastnimi silami (zlasti tistimi, ki so namenjeni boju proti organiziranemu kriminalu, težjim oblikam kaznivih dejanj in terorizmu), če pa niti te sile ne zadoščajo, zaprosijo za pomoč sosednje države. Tako nemška policija redno pomaga varovati srečanje v Davosu, ob nogometnem prvenstvu pa je poleg nemške sodelovala tudi francoska policija.

Lahko torej rečemo, da prav ta vidik kriznega upravljanja v Švici najbolj odstopa od slovenske prakse in sistema. Prav tako je treba poudariti, da podobno deluje tudi sistem zaščite in reševanja, čeprav je bil v preteklosti morda celo prevelik zgled slovenskim reformam na tem področju. Zvezni urad za zaščito prebivalstva (das Bundesamt für Bevölkerungsschutz BABS), ki je umeščen znotraj resorja za obrambo, zaščito prebivalstva in šport, je namreč odgovoren zgolj za oblikovanje načrta, zakonodaje in izobraževanja ter po potrebi za usklajevanje. Izključno pa zvezna raven skrbi za krize in katastrofe v vojnem stanju ter za alarmiranje in evakuiranje ob nevarnosti RKB, ki seveda presega meje kantonov.³

Predstavitev švicarskega nacionalnega varnostnega projekta za EURO 2008

Praden predstavimo podrobnosti, kako konkretno so se zagotavljanja varnosti ob nogometnem prvenstvu lotili v Švici, je treba opisati priprave in pristojnosti. V skladu z resničnim (kon)federalizmom, so bili za varnost dogodka odgovorni zlasti kantoni, ki so tudi določili koordinatorske varnostnih priprav. Švicarski varnostni sistem (z izjemo vojaške obrambe) ter sistem zaščite in reševanja (Katastrophenschutz) dejansko temelji na načelu postopnosti uporabe sil in sredstev, in sicer od spodaj navzgor, kar pomeni, da se višje organizacijske enote vključujejo po potrebi. Tako so ob nogometnem prvenstvu oblikovali posebno skupino za področje varnosti, ki jo je vodil poveljnik policije v Solothurnu Martin Jäggi. Pri tem je zanimiv način, kako so ga izbrali. Zvezna vlada je namreč predlagala za vodjo projekta generala švicarske vojske s tremi zvezdicami, ki so ga nekateri kantoni zavrnil in ocenili ta predlog kot poskus zmanjševanja njihovih pristojnosti na področju notranje varnosti. V tem primeru se namreč zahteva soglasje vseh 26 kantonov (intervju z Martinom Jäggijem, 2008; Intervju z Eugenom

² Vsak kanton je »član« vsaj enega policijskega konkordata, mnogi, zlasti manjši med njimi, pa so vključeni tudi v dva. Pri tem je pomembno vedeti, da se v okviru konkordatov oblikujejo sile, ki so namenjene za zahtevnejše operacije, kakor so reševanje talcev, oostrorelske in druge dejavnosti.

³ Da je naše razumevanje švicarskega sistema precej omejeno, kaže tudi naš obisk, ko smo dobili informacijo, da je minister oz. zvezni svetnik za obrambo, zaščito prebivalstva in šport napisal uvodnik v varnostni načrt evropskega prvenstva kot resorni minister za šport in ne za obrambo...

Thomannom, 2008). Pri odgovornosti kantonov gre predvsem za operativno izvajanje varnosti, na drugi strani pa je treba omeniti tudi zvezo in zvezno vlado, ki je že leta 2005 skupaj z avstrijskimi partnerji pripravila okvirni varnostni načrt. Njegova operacionalizacija je bila potem naloga koordinacijske skupine za varnost, vendar so odločilno besedo že imeli kantoni.

V nadaljevanju članka opisujemo vlogo enot in služb civilne zaščite, gasilcev, sanitete in drugih delov sistema za ukrepanje v katastrofah pri zagotavljanju varnosti, treba pa je izpostaviti in predstaviti tudi vlogo švicarske milice in zasebnih varnostnih podjetij. Glede na sprejeto **strategijo 3D** (Dialog, Deeskalation, Durchgreifen), ki predpostavlja nasilno posredovanje varnostnih služb (Durchgreifen) šele za tem, ko dialog in poskusi nestopnjevanja nasilja ne bi uspeli, je popolnoma jasno, da so imeli izjemno pomembno vlogo t. i. nenasilni ali nepoličijski varnostni organi, kakršne so tudi izkušnje Nemcev pri organizaciji svetovnega prvenstva dve leti pred tem. Prav FIFA WM 2006 v Nemčiji je bil za švicarsko-avstrijske varnostne priprave primer, po katerem so se zgledovali.

Med nepoličijskimi notranjevarnostnimi službami je treba predvsem omeniti gasilce, civilno zaščito, saniteto in sile posredovanje v katastrofah, ki so bile usmerjene v zagotavljanje požarne varnosti, nujnega reševanja ter nudenja pomoči, prav tako pa so sodelovale tudi pri usmerjanju prometa in dajanju navodil obiskovalcem, zlasti na velikih javnih spremljanjih nogometnih tekem, kar je bilo glede zagotavljanja varnosti zlasti zapleteno. Kar zadeva angažiranje civilne zaščite, je morda zanimivo pojasniti, katere enote so bile uporabljene. V skladu s 27. členom zveznega zakona o zaščiti prebivalstva in civilni zaščiti so se na vseh prireditvenih krajih uporabile krajevne enote civilne zaščite, pri financiranju pa je sodelovala tudi zvezna raven, čeprav civilno zaščito primarno financirajo kraji/mesta ali občine in kantoni.

Prav tako je imela zelo pomembno vlogo pri zagotavljanju varnosti tudi švicarska milica oz. oborožene sile, ki jih je mogoče v Švici za potrebe notranje varnosti uporabiti le v izjemnih primerih ali ob soglasju in na prošnjo kantonov. Glede na to, da so oborožene sile tudi edini del nacionalnovarnostnega sistema, ki je v zvezni pristojnosti, je njihovo pripravljenost moral potrditi zvezni dvodomni parlament, kar je z veliko večino glasov tudi storil. Tako je bilo na voljo deset bataljonov ali enot s področja nadzora zračnega prostora in izvidovanja, trije pehotni bataljoni in dva logistična bataljona. K temu je treba prišteti še enote vojaške policije, vodnike službenih psov in različne vojaške štabe ter tehniko za zračni prevoz in nadzor zračnega prostora. Švicarska vojska je tako po potrebi pomagala policijskim in drugim enotam pri izvajanju, upravljanju in nadzoru prometa, izvajala je varovanje pomembnih objektov, izvajala je okrepljen nadzor zračnega prometa, prav tako pa je za zračno izvidovanje uporabila celo brez-pilotna letala. Kot pomoč enotam za varovanje državne meje so sodelovali še pripadniki vojaške varnostne službe.

Bili so v pripravljenosti, če bi prišlo do hudih varnostnih izgrediv med privrženci posameznih reprezentanc ali če bi dogodek skušali izkoristiti v teroristične namene. Vendar je treba poudariti, da oborožene sile niso sodelovale pri zagotavljanju javnega reda in miru in so bile iz te naloge izvzete.

Naj nazadnje predstavimo še vlogo in pomen zasebnih varnostnih podjetij. Kakor smo prikazali že v prvem delu članka, načrt vseobsežnega varnostnega sodelovanja izrecno izpostavlja, da danes v spremenjenih okoliščinah država sama ne more zagotoviti optimalne varnosti, zato je treba vključiti tudi nedržavne akterje (varnostna podjetja in posameznike). Ob lanskem dogodku so varnostna podjetja (sprva Securitas AG ter Protectas AG) oblikovala konzorcij PriSec-E08, ki je nato usklajeno zastopal vsa varnostna podjetja v odnosu do države. Prav tako so sodelovali v delu nacionalnega koordinacijskega štaba NAKOS.CH in se od leta 2007 udeleževali skupnih usposabljanj ter priprav s policijo in drugimi institucijami. Varnostna podjetja so bila še posebej pomembna, da so velika skupna spremljanja nogometnih tekem (public viewing) potekala brez težav, prav tako pa so sodelovali tudi pri zagotavljanju varnosti na stadionih, varovali so objekte (igrišča in hotele), ki so jih uporabljale posamezne reprezentance ipd. (Nationales Sicherheitskonzept Schweiz für die UEFA EURO 2008).

Sklepne misli

V pričujočem članku smo predstavili zagotavljanje varnosti ob evropskem nogometnem prvenstvu EURO 2008 v Švici. Primer je pomemben predvsem z dveh vidikov. Prvi je gotovo povezan z novimi varnostnimi grožnjami in spremenjenim varnostnim okoljem nasploh, lahko pa govorimo celo o demonopolizaciji varnosti, kar je danes zlasti v zahodnih državah večinoma sprejeta teza. Pokazali smo namreč, da danes niti tako razviti državni varnostni sistemi, kakršen je švicarski, ne zmorejo samostojno zagotoviti optimalne varnosti. Tako so »prisiljeni« v sodelovanje na dvo- in večstranski ravni (v konkretnem primeru je bilo posebej pomembno sodelovanje Švice z Avstrijo, Nemčijo in Francijo), prav tako pa države vse bolj vključujejo tudi zasebna varnostna podjetja ter civilno družbo in posameznike med svoje varnostne instrumente. Ob tem je nesporno, da država ohranja monopol nad najbolj »ubojnimi« sredstvi za izvajanje prisile in da se zlasti zahodne države še vedno izogibajo prevelike vpletenosti oboroženih sil pri zagotavljanju notranje varnosti. Na drugi strani pa bi bilo še pred nekaj leti nepredstavljivo, da bi vojaško tehnologijo uporabili za pridobivanje podatkov in nadzor za zagotavljanje notranje varnosti. Zato postaja vse bolj očitno, da bo optimizacija varnosti v prihodnje mogoče doseči le projektno, za vsak posamezni primer posebej, pri tem pa se bodo po analogiji z modularnimi in namenskimi vojaškimi enotami (task force) oblikovale posebej oblikovane sile za zagotavljanje nevojaške varnosti, ki se bodo uporabile po načelu postopnosti.

Ob tem naj še opozorimo, da se ta postopnost kaže v obveznosti nižjih organizacijskih in upravno-političnih ravni, da se na grožnje pripravljajo, in v aktiviranju višjih ravni, da pomagajo obvladovati in razreševati bolj zapletene krize.

Viri in literatura

1. Pogovor z Martinom Jäggijem, vodjem varnostnih priprav na EURO 2008 (Zürich, 7. marec 2008)
2. Pogovor z Eugenom Thomannom, nekdanjim načelnikom kantonalne policije v Zürichu, polkovnikom švicarske milice in sedanjim samostojnim svetovalcem za varnostna vprašanja (Zürich, 8. marec 2008)
3. Sicherheit durch Kooperation: Bericht des Bundesrates an die Bundesversammlung über die Sicherheitspolitik der Schweiz (SIPOL B 2000)
4. Nationales Sicherheitskonzept Schweiz für die UEFA EURO 2008
5. http://www.switzerland.com/de.cfm/euro_2008/themen/tip.cfm?category=Security&subcat=Security
6. Svete, Uroš (2007). Razsežja informacijske dejavnosti v obrambnih prizadevanjih Švice in Avstrije: od duhovne obrambe do kriznega komuniciranja. V: PREZELJ, Iztok (ur.). Oblikovanje politik, sistemov in mehanizmov kriznega upravljanja v sodobnih državah. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo, Direktorat za obrambne zadeve, Sektor za civilno obrambo. Str. 111–138
7. Bericht über die Überprüfung der Information des Bundes in Krisenlagen (2003). Članek je dobljen 23. 7. 2005 na <http://www.admin.ch/ch/d/cf/brennpunkt/cpberichte/Krisenlage.pdf>
8. <http://www1.uefa.com/countries/cities/city=3241/index.html>